

Politisk-búskaparlig viðurskipti í Portugal

2. partur av frágreiðingini hjá Tryggva Johansen

PORTUGISISKA FISKIVINNAN

Fyritreytir, veiðuleiðir, fiskiflöt etc.

Portugal hevur umleið 1400 km. av strondlinju og ein lutalsliga stóran landgrunn. Harml er høglig atgongd til aðrar veiðugrunnar. Soleiðis útsýrdur frá náttúrunar hond hevur fiskiskapur til allar tjóðir verið ein høvuðsvinnuvegur í hesum landi og av ómetliga stórum búskaparligum og sosialum týdningi.

Grunnarnir runt Portugal eru fiskaríkir, helst norðari parturinn, og tær nøgdir, sum veiddar voru longu fyrstu túsundárin í hesi öld vóru ógvuliga stórar í mun til fólkatalið eftir tátíðar viðurskiptum. Stóra lutlutan í fiskivinnuni má bæði siggjast í samband við tær tradítionir, sum landið hevur havt sum sjóvinnutíð og við eina ógvuliga stóra «preferansu» fyrri fiski sum fæðivara millum fólk. Tað stóðst soleiðis ikki á at selja tær stóðugt vaksandi nøgdirnar, sum veiddar vóru, eftirhóndi sum forni vóru betri og leitad var longur út. Umleið 1920 var Portugal soleiðis eisini millum tær fyrstu tjóðirnar, sum byrjaðu at veiða til saltfisk í Grønlandi og hin fyrsta tjóðin fremmanda undir New Foundlandi (aftaná heimsbardagan). Fyri sovið kann sigast, at Portugal yvirtók tann sama lut sum «pionerur» í samband við fiskiskap í útnyrðingspartinum av Atlantshavi, sum tað eldri áðrenn hevði havt á øllum verðs høvum sum sjóvinnu- og rannsóknartíð burturav.

Fiskiflotin vaks javnt gjøgnum tær næstu árin, úttan at almennur stuðul varð givin í størri mun, tað sama veiðan, men nýtslan vaks enn skjótari, soleiðis at tað longu áðrenn heimsbardagan so smátt var byrjað at keypa fisk úttanfrá, helst klipfisk (jvf. seinri), sum ikki bert var bilig vora, men eisini hvat smakki viðvíkti fall væl millum forbrúkararnar. Tað var eisini í hesum árum at sardinidnaðurin varð bygdur upp.

Voksturinn í veiðukapabilitetinum kom at halda fram aftaná heimsbardagan, við enn størri megni enn higartil, ein gongd sum varð meira stuðlað frá almennari síðu enn áður. Í fyrstu búskaparligu vakstrarætlanini verður soleiðis ópnáð fyrri betri lánitreytum, serliga til endurnýggjan og vokstur av tradítionella langfarafloatanum og av fiskiskatrolarafloatanum, sum

fyrir mestpartin var bygdur í 20-umum og fyrrpartin í 30-umum, og til bygging av langfarafloatanum (teir fyrstu komu beint undan heimsbardaganum). Harumframt varð dentur lagdur á at fáa tilvega betri tól og útgærd.

Hesin politikkur kom at virka sum ætlað. Veiðufloatin og nøgdirnar vaksu stóðugt, eggjaði av almennum stuði í øllum vakstrarætlanum síðani (jvf. seinri), til globala kreppan setti inn seinna partin í 60-umum.

Hóast tann stóra útviklingið verið hevur við mun til nýbygging og nýmótansgering, er tað líkasam strukturin í flotanum og tekniska útgærdarsignum hevur biðlað og biðlar framvegis, nakað sum óivað kann forast aftur til tað ið nevt er frammanfyrir um isolation v. m. Til dømis er talið av ógvuliga smáum og illa útgjörðum fiskiförum enn óvanliga stórt í mun til møguleikarnar og veiðunøgdirnar so smáar, at trupult er hjá únnarunum at vinna til livsins upphald. Tað sama kann, men við minni styrki, sigast um nærfiskiflotan sum heild og luvist eisini meðalfiskiflotan, hetta hóast meðalaldurin ikki er so ógvuliga høgur. Frægasti útgjörði parturin av flotanum eru langfaraskipini, tað eisini her er komið eitt sindur aftaná tað talan er um ábøur av ymsum slag.

Tonsatalið, sum við kríggsslok, var umleið 100.000 tons vaks til 154.000 tons í 1960, yvir 172.000 í 1966 til 193.600 tons í 1970. Manningartalið, sum í 1960 var 37.800, og í 1969 var vaksið til 43.800, er í 1970 fallið aftur til 40.500.

Voksturinn í tonsatalinum frá 1960 til 1970, t. e. umleið 40.000 tons ella umleið 25 pst., er fyrst og fremst orsakaður av langfaraskipunum, sum eru økt bæði í tali og meðalstødd. Eisini fyrri meðalstóra forni hevur talan verið um ein slíkan útvikling, men í heldur minni mun. Talið av heilt smáum förum hevur verið heldur minnkandi, meðan tonsatalið hevur verið óbroytt. Minkanin í manningartalinum er ein náttúrlig fylgja av hesum strukturabótum.

Men enn er langt á mál til tess at náa eitt hóskað produktivitetstígg. Talið av smáum bátum er ikki bert ov stórt, men 70 pst. av teimum hava ikki motor tíoansheldur aðra útgærd. Í mun til broyttu veiðumøguleikarnar eru sardinbátarnir eisini alt ov nøgvi og útgærdin ov vánalig (stórur partur utan mekanisk/elektronisk

hjálpitól burtursæð frá maskinu), men ein byrjan at bota um hetta er to gjord jvf. seinri. Av meðalslóru skipunum hava umleið 50 pst. radiotelefon og ein nøgvi minni partur ávikavist nógvar, fish-finders, køling í lastini og aðra nútímans útgærd. Eisini saltfiskafloatin er strukturelt/tekniskt komin aftur út og ov lítið fleksibel við mun til veiðuhættir og viðgerðarmøguleikar jvf. nærri seinri.

Fiskurin, sum fæst á landgrunninum, er helvt um helvt botnfiskur og pelagiskur fiskur (mest sardinir og makrelur). Meginparturin av botnfiskinum fæst á leiðunum norðanfyrir. Pelagiskur fiskurin, sum fyrr hevur staðið nokunlunda javnt á grunninum úttanfyrir, hevur seinastu árin flúit seg suður eftir, ventandi orsakað av broytingum í sjóhitanum. Bestu veiðukerini eru í dag soleiðis framvið Marokko-strondini. Veitt verður eisini, men í ógvuliga litlan mun, í Biscaya-vikin og í Meðalhavinum. Endiliga hevur fiskiskapurin við vesturaftr konsku strendurnar vundið nógv uppá seg seinastu árin.

Til tess at reka ymisk sløg av fiskiskapi og royna á ymsum leiðum, krevjast loyvi frá almennum s. ovnum. Fastar reglur eru galdandi, men undantak verða givin rættiliga ofta.

Heilt smáu forni t. e. upp til umleið 20 tons, hava vanligu bert loyvi at royna út til umleið 12 fjórðingar um landi og skulu annars halda seg innanfyrir ein avmarkaðan radius.

Ymisk sløg av reiðskapi verða brúkt t. d. snóri (snella), lína, gorn og ymsur botnreiðskapur, alt eftir sum loyvi verður givið til ymsu árstíðirnar. Manningin á hesum bátum er 1-6 og meginparturin av veiðunum er stórr, víðisumkil konsumfiskur og skelja/hindjör.

Förni millum 20 og 70 tons eru fyrri 80 pst. viðkomandi sardinbátar, sum bert brúka ringnót og veiðukerini hjá hesum eru eisini avmarkaði. Í tíoðini 15. januar — 15. april, har tað ikki er loyvt at veiða sardinir, til fíthaldið er ov stórt til tess at tær kunnu brúkast í jdnadinum, verður annar pelagiskur, helst makrelur, hestamakrelur og ansjósar, veiddur. Í vanligum rakstri er to annars ein ikki heilt litil partur av fonginum hjá sardinbátunum ikki-pelagiskur fiskur. — Hini forni í hesi stóðdini brúka mestum bert gorn av ymsum sløgum.

Hjá sardinbátum, sum ikki hava mekaniska útgærd (enn meira enn helvtin) er manningin vanligu 20-40, alt eftir stóðdini, meðan velutgjörðir bátar klára seg við minni enn helvtina. Meðan sardinbátarnir avreiða hvønn dag og viðhøvur tveir ferðir um dagin, eru aðrir bátar í hesi stóðdini vanligu úti 2 og 3 dagar isenn.

Til tess at fáa loyvi at trola á landgrunninum, t. e. úttanfyrir 6-fjórðingamarkið, sum er fyrri-

hildið øðrum reiðskapi, skulu bátarnir í stóðd liggja millum 70 og 250 brt. Hesir eru í dag 95 í tali, harav 12 specialbátar til skeljadjör. Loyvt er at vera úti upp til 10 dagar isenn og bátar, ið ikki hava køling í lastini (bert fáir enn) ísa fiskin.

Loyvi at fara longri burtur t. e. inn í Meðalhavið, norður eftir og suður framvið Afrikustrondini (í mesta lagi suður móti Dakar) umframt runt oyggjarnar úttanfyrir Portugal, fáa bert for millum 150 og 450 brt. Her er bert talan um trolarar, 45 í tali, harav onkrir specialbátar. Fiskurin verður ísaður, niðurkøldur ella frystur. Hesir bátar skulu sambært lóg hava alla nútímans útgærd. — Allir teir smærri trolararnir eru síðutrolarar.

Endiliga eru tað langfaraskipini, sum skulu vera meira enn 800 brt. stór og hava alla nútímans útgærd. Hesi hava pincipielt loyvi at reka fiskiskap allastaðni. Í 1971 var samlaða talið av förum 67, harav 7 frysti-hekkutrolarar, sum fyrri mestpartin royna framvið Suður-Vesturaftriku. Nakrir av hesum eru upprunaliga bygdir til tunfiskiskap, men royna, orsakað av vánaligum veiðumøguleikum, mest eftir «hake», eins og hinir. Fyri umleið ári síðani er eisini byrjað at veiða sardinir og ansjósir sunnanfyrir. Stóðin á hesum trolarum er 1000-1500 tons. Trolararnir hava ongur maskinur umborð at víðgerða fiskin við og meginparturin verður niðurfrystur óviðgjörður.

Saltfiskafloatin telur í dag 41 trolarar, harav 8 hekkutrolarar og 5 umbygd linuskip, 12 garnaskip og 6 linuskip (ið brúka doryir). Eisini saltfiskaskipini mugu lúka reglur um ikki beri hvar tær kunnu veiða, men eisini hvussu leingi tær kunnu vera burturi isenn. Nýggjastu av trolarunum hava bæði maskinur til at víðgerða fiskin við og frystikapacitet uppá 30-40 pst. Eisini nakrir av eldru trolarunum og linuskipunum hava fingið frystikapacitet jvf. seinri.

Meginparturin av teimum förum, ið hoyra heima á Madeira og Azoronum, eru smábátar, sum royna nærhendis og m. a. eisini veiða tunfisk við harpun. Hvalaveiða verður eisini ríkin hiðani, men henda vinna hevur mist nógv í týðningi seinastu árin.

Hvat veiðumøguleikum víðvíkur hevur Portugal enn størri trupulleikar enn flestu onnur lond. Hóast ein stórur og betri útgjörðan veiðufloata eru veiðunøgdirnar soleiðis minnkandi á flestu leiðum seinastu árin jvf. seinri og nú verða skipini í stóðugt størri mun ríkin burtur av frægastu grunninum vestanfyrir Afriku í samband við viðkann av sjómákinum. Fyri tann partin av flotanum, ið roynir her (mest smærri trolarar), eru stórt sæð ongi alternativir. Hjá langfaraskipunum og her serliga hettislig og stóðan er í dag tann, at rentabiliteturin sum

heild er ógvuliga lágur og hugurin at byggja skip tilsvarendi litil.

Eisini í Portugal er fiskialing við at taka seg upp. Umframt aling av ostru og krabbingi, sum hevur nógv ár á baki, er seinastu árin eisini byrjað at ala annan fisk, bæði í fesk- og saltvatni, og nógvar klekstóðir eru í umbúna. Serliga er gongd við at koma á aling av silum og karpu. Í samband við hesa vinnugrein, sum menn vænta ser nógv í framtíðini, fara í hesum árum umfangandi tekno/biologiskar kanningar fram, fullt út goldnar frá almennari síðu.

Ognarskapurin í fiskivinnuni er í prinsippinum fullt út grundaður á privatogn. Í nærfiskiskapinum er fyrri ógvuliga stórur part talan um einstaklingagn (skiparar) og í minni mun partseioðariir. Nakað tann sama skipan er galdandi fyrri sardinflotan, to eru her onkr stórrí feløg, harav tað størsta eigur 10 bátar (sama felag eigur eisini verksmíðjur). Tá talan er um trolarar í nærfiskiskapinum eiga 33 feløg teir 77 bátarnar, harav tvey feløg eiga teir 16. Hjá størri förum er ognarskapurin meira miðsavnaður. Av 47 trolarum eigur hitt eina felagið 22, eitt annað 9, hitt triðja 6, t. v. s. 75 pst. tilsamans. Hvat endiliga langfarafloatanum víðvíkur eiga trí feløg 70 pst. av trolarunum, meðan ognarskapurin í linuskipafloatanum er meira spjaddur (sum heild tvey skip uppá hvønn eigna og onki eigur meira enn 4 skip). Tað skal tilskilast, at talan er um eitt ógvuliga stórt reiðarafelag, SNAPA í Lisabon, sum almennir stovnar eiga munandi part av partapeninginum í. Hetta felag eigur í dag 40 pst. av langfarafloatanum og 30 pst. av smærri trolarunum. — Tað ser annars út til, at jú størri felögin eru, ið eiga forni, jú stórrí er meðalstóðin á teimum (forunum).

Hetta peikar imóti, at privatar peningalögur frá sjálvum úttanarunum av fiskivinnuni ikki eru forar fyrri at fremja neyðugar strukturabøtur. M. a. til at fremja hetta, hevur verið roynt at birta uppunðir samvinnurøsluna, serliga í nærfloatanum, men onki úrslið er vorðið higartil. Einasta óki har samvinnurøslan er av nokrum týðningi enn, er tá talan er um keyp av útgærd v. m., tryggingum og — í minni mun — við mun til solu.

Felagsskapurin innan fiskivinnuna í Portugal er merkt av at linaskapur er tvingin. Av reiðarafeløgum (sokallaði Gremiti) eru fyra, øll landsumfatanandi, ávikavist fyrri langfarafloatan fiskiskatrolararnar, sardinbátarnar og nærfiskiskapin. Yvirfyrir hesum standa so fakfelögin (sindicati). Prinsipielt verða allar atvalur um lønir o. a. gjörðar eftir samráðing millum felögin, men einhvør

FRAMHALD A 5. SÍÐU (1)